

იმერეთის მეფის სოლომონ II-ის ოჯახური გარემო

ბაგრატიონთა ათასწლოვანი სამეფო დინასტიის კახეთის შტოს დემოგრაფიული განვითარების ისტორიის საკითხები მონოგრაფიულად გვაქვს შესწავლილი [1].

ხსენებული დინასტიის კახეთისა და ქართლის შტოების დემოგრაფიული განვითარების ისტორიის საკითხებზე დაწერილი ნაშრომები გამოქვეყნებული გვაქვს როგორც საქართველოში, ასევე საზღვარგარეთის ქვეყნებშიც.

წინამდებარე ნარკვევში მოთხრობილია ბაგრატიონთა იმერეთის შტოს წარმომადგენლის, მეფე სოლომონ II-ის (1772-1815) ოჯახური გარემოს შესახებ. კერძოდ, საუბარია მისი მშობლების, მამინაცვლის, ბიძების, დეიდების, ღვიძლი და ნახევარი დების, მათი მეუღლებისა და შთამომავლობის, ასევე მეფის მეუღლის – მარიამ დადიანის შესახებ, რომელიც იმერეთის უკანასკნელი დედოფალი გახლდათ.

* * *

იმერეთის მეფის სოლომონ II-ის მამა იყო იმერთა უფლისწული არჩილი (გარდაიცვალა 1775 წელს), ხოლო დედა – ელენე ბატონიშვილი (1753-1786) – ასული ქართლ-კახეთის მეფე ერეკლე II-ისა (1720-1798) [2, 11-20].

არჩილ ბატონიშვილის მამა იყო იმერეთის მეფე ალექსანდრე V (1704-1752), რომელიც მეფობდა 1720-1752 წლებში, ხოლო დედა – თამარ ლევანის ასული აბაშიძე, რომელიც საისტორიო წყაროებში 1732-1772 წლებში ჩანს.

უფლისწულ არჩილის უფროსი ძმა იყო იმერეთის სახელოვანი გვირგვინოსანი სოლომონ I (1734-1784), რომელიც 1752-1784 წლებში მეფობდა [3, ნუსხა № 7].

იმერეთის ზემოხსენებულ უფლისწულს ასე ახასიათებდა აკაკი წერეთელი (1840-1915): „არჩილი – მაღალი ტანის კაცი იყო, ძარღვებიანი და ძვალმსხვილი. იმ დროში ვაჟკაცობით და სიმარჯვით ახალგაზრდებში მას ვერავინ შეედრებოდა; პირველი მობურთავე

იყო, შესანიშნავი ცხენოსანი, მოჯირითე, მეთოფე, მეხმლე და მას-თანაც, სამ ნაბადზე ახტებოდა. მეტსახელად „წმინდა გიორგის მონაფეს“ ეძახდნენ და „არჩილ გიჟს“ [4, 494].

1771 წელს იმერთა უფლისწულმა არჩილმა ჯვარი დაინერა ელენე ბატონიშვილზე, რომელიც გახლდათ მეფე ერეკლე II-ის უფროსი შვილი მესამე ქორწინებიდან.

აქვე დავსძენთ, რომ ერეკლე II-ს სამი ცოლი ჰყავდა. მისი პირველი მეუღლე იყო ქეთევან ზაალის ასული მხეიძე (იგივე ფხეიძე), მეორე – ანა ზაალის ასული აბაშიძე (1730-1749), ხოლო მესამე – დარეჯან კაცია (იგივე გიორგის) ასული დადიანი (1734-1807) [3, ნუსხა № 6].

ორჯერ დაქვრივებულმა ერეკლე II-მ მესამე ქორწინებით ცოლად შეირთო დარეჯან დადიანი – ასული კაცია (იგივე გიორგი) დადიანისა. ეს უკანასკნელი იყო ვაჟი სამეგრელოს (ოდიშის) მთავრის ბეჟან დადიანისა (მთავრობდა 1714-1728 წლებში) და ძმა ოტია დადიანისა, რომელიც 1728-1757 წლებში მთავრობდა.

ამ ქორწინების შესახებ პაპუნა ორბელიანი თავის თხზულებაში „ამბავნი ქართლისანი“ მოგვითხრობს: „წარავლინეს იმერეთად ხორაშან ბატონიშვილი და თან აახლეს ნინოწმინდელი საბა ეპისკოპოსი და ითხოვეს ქალი დადიანისა დარეჯან მეფის ერეკლესათვის“ [5, 180].

მესამე ქორწინებიდან მეფეს შეეძინა 23 შვილი: ელენე (1753-1786), მარიამი (1755-1828), ლევანი (1756-1781), იულონი (1760-1816), ვახტანგი (ალმასხანი) (1761-1814), ბერი (1761/2-?), თეიმურაზი (მომავალი კათოლიკოს-პატრიარქი ანტონ II) (1762-1827), ანასტასია (1763-1838), ქეთევანი (1764-1840), სოლომონი (?-1765), მირიანი (1767-1834), ალექსანდრე (1770-1844), ლუარსაბი (1772-?), ეკატერინე (1774-1818), თეკლე (1776-1846), ფარნაოზი (1777-1852) და არჩილი (1780-?). ჩამოთვლილის გარდა, მათ სხვადასხვა დროს შეეძინათ კიდევ 6 შვილი: სოფიო, იოანე და სალომე, სოსლან-დავითი, ხორეშანი და კიდევ ერთი შვილი, რომლებიც ბავშვობაში გარდაიცვალნენ [3, ნუსხა № 6].

კახეთისა და შემდგომ ქართლ-კახეთის მეფე-დედოფლის – ერეკლე II-ისა და დარეჯან დადიანის პირველი შვილი იყო ელენე ბატონიშვილი, რომელიც 1753 წელს დაიბადა.

როგორც მემამათიანე მოგვითხრობს: „ბატონი მიბძანდა ქალაქსა, კახი დედოფალი დანვა, შვა ასული ელენე“ [5, 211].

* * *

ბატონიშვილი ელენე ერეკლეს ასული ბაგრატიონი (1753-1786) თავდავინწყებით შეუყვარდა თავად ზაქარია თამაზის (თომას) ძე ანდრონიკაშვილს (1740-1802).

ზაქარიას ნინაპრები მამის მხრიდან იყვნენ კახეთის სამეფოს წარჩინებული ფეოდალები, რომელთაც კახთმეფენი ტრადიციულად უბოძებდნენ ხოლმე ქიზიყის მოურავის საპატიო თანამდებობას. კერძოდ, ქიზიყის მოურავები იყვნენ ზაქარიას მამა – ეშიკალასბაში თამაზი ანუ თომა (საისტორიო წყაროებში იხსენიება 1727-1773 წლებში), პაპა – ეშიკალასბაში პაატა (იხსენიება 1693-1714 წლებში) და პაპის მამა – აბელი (იხსენიება 1665-1703 წლებში). ამ უკანასკნელს ცოლად ჰყავდა ქართლისა და შემდგომ კახეთის მეფე ერეკლე I-ის ასული – ბატონიშვილი ქეთევანი, რომელიც 1718 წელს გარდაიცვალა [3, ნუსხა № 6].

ზაქარია ანდრონიკაშვილს წარჩინებული ნინაპრები ჰყავდა დედის მხრიდანაც, რომელიც იყო ასული გიორგი არაგვის ერისთავისა [6, 118].

მამაცი და შეუპოვარი მეომრის სახელი ზაქარიამ ჯერ კიდევ ყმანვილობის ასაკიდან დაიმკვიდრა. მან მნიშვნელოვანი წვლილი შეიტანა შიდა ქართლის სოფელ სკრაში შეჭრილი ლეკთა მოთარეშე რაზმის დამარცხებასა და განდევნაში. ამან ის დააახლოვა მეფე ერეკლე II-ის ოჯახთან და განსაკუთრებით «პატარა კახის» ასულ ელენესთან.

სიმამაციტ გამორჩეული ჭაბუკი თავადიშვილის – ზაქარია ანდრონიკაშვილის მიმართ არც მეფის ასული დარჩა გულგრილი. წყვილს ერთმანეთი ფრიად შეჰყვარებია.

ზემოთქმულის მიუხედავად, სამეფო ოჯახმა თავისი სიძეობისათვის შეუფერებლად მიიჩნია ზაქარია ანდრონიკაშვილი და უარით გაისტუმრა. იგი იძულებული გახადეს, რომ რუსეთში გადახვენილიყო [7, 112].

* * *

სატრფოსთან იძულებით დაშორებული ელენე ბატონიშვილი „ამ ნიადაგზე ჭკუაზედ შესცდა და გიჟობასა შინა მყოფი“ [8, 221], თავისი ნების საწინააღმდეგოდ, პოლიტიკური მოსაზრებიდან გამომდინარე, მიათხოვეს იმერეთის მეფის ალექსანდრე V-ის ვაჟს – არჩილ ბატონიშვილს, რომელიც როგორც უკვე აღვნიშნეთ, გახლდათ უმცროსი ძმა იმერთა იმდროინდელი მეფისა – სოლომონ I-ისა (მეფობდა 1752-1784 წლებში).

არჩილ და ელენე ბატონიშვილებს შეეძინათ სამი შვილი: დავითი (1772-1815), ბარბარე (შემდგომში – თავად დავით წულუკიძის მეუღლე) და მათა-მარიამი (1775-1854), რომელიც ცოლად გაჰყვა თავად მალხაზ ანდრონიკაშვილს.

საგულისხმოა, რომ იმერეთის მეფემ სოლომონ I-მა თავის მემკვიდრედ სიცოცხლეშივე აღიარა ზემოხსენებული ძმისწული – დავით არჩილის ძე [9, 147], რომელიც ცნობილია მეფე სოლომონ II-ის სახელით.

იმერეთის ბატონიშვილი არჩილ ალექსანდრეს ძე ბაგრატიონი 1775 წელს, ახალგაზრდა ასაკში გარდაიცვალა. ამის შემდეგ, დაქვრივებული ელენე ბატონიშვილი თავისი შვილებითურთ თბილისში, მშობლებთან დაბრუნდა.

* * *

რუსეთიდან დაბრუნებულმა თავადმა ზაქარია ანდრონიკაშვილმა მეფე ერეკლე II-ს თავისი უკვე ქვრივი ასულის ხელი სთხოვა.

ამჯერად სამეფო ოჯახმა თანხმობა განაცხადა და დაქვრივებული ელენე ბატონიშვილი მათხოვეს თავის ძველ სატრფოს, რომელსაც ადრე სიძეობისათვის იწუნებდნენ.

ქართლ-კახეთის მეფის სიძედ აღზევებულ ზაქარია ანდრონიკაშვილს თავისი სიდედრის – დარეჯან დედოფლის მონდომებით, უბოძეს ქიზიყის მოურავობა, რომელიც ჩამოართვეს მისივე ნათესავს – თავად რევაზ პაპუას ძე ანდრონიკაშვილს [7, 112; 8, 140].

ელენეს და ზაქარიას შეეძინათ ერთადერთი ასული – ხორეშან (იგივე ანა-ხანუმ) ანდრონიკაშვილი (1786-1833).

თავად ანდრონიკაშვილთა რძალი – ელენე ბატონიშვილი 33 წლის ასაკში გარდაიცვალა. იგი მცხეთაში, სვეტიცხოვლის საკათედრო ტაძარში დაკრძალეს [8, 222].

იმერეთის მეფის მამინაცვალმა ზაქარია ანდრონიკაშვილმა, რომელიც 46 წლის ასაკში დაქვრივდა, ცოლად შეირთო მარიამ ციციშვილი, რომელთანაც შეეძინა კიდევ ერთი ასული – ნინო [8, 141]. გარდა ზემოთქმულისა, ზაქარიას ჰყავდა ჯვარდანერილი ქორწინების გარეშე შეძენილი ვაჟიც – ივანე (ნინია) ანდრონიკაშვილი, რომელმაც ამის გამო თავადობა დაჰკარგა და გააზნაურდა [6, 118].

ქიზიყის მოურავმა ზაქარია ანდრონიკაშვილმა თავი ისახელა 1795 წლის სექტემბერში, კრწანისთან მომხდარ ბრძოლაში [7, 191].

ზაქარიამ თავისი უფროსი ასული, ელენე ბატონიშვილთან შეძენილი ხორეშან (ანა-ხანუმ) ანდრონიკაშვილი (1786-1833) 1800 წელს ცოლად გააყოლა თავად ზურაბ (დიმიტრი) ნიკოლოზის ძე ორბელიანს

(1764-1827). მათ შეეძინათ სამი ვაჟი: გრიგოლი, ზაქარია, ილია და ერთი ასული – ეფემია. მათგან ყველაზე გამორჩეული იყო გრიგოლ ორბელიანი (1804-1883), მომავალში – ცნობილი პოეტი, საზოგადო და სამხედრო მოღვაწე, ინფანტერიის გენერალი. ასევე ცნობილი სახედრო მოღვაწე იყო მისი უმცროსი ძმა – გენერალ-მაიორი ილია ორბელიანი (1817-1853), რომელსაც ცოლად ჰყავდა ბარბარე ილიას ასული გრუზინსკაია – შვილიშვილი ქართლ-კახეთის მეფისა გიორგი XII-ისა [10, 150].

ხორეშან (ანა-ხანუმ) ზაქარიას ასული ანდრონიკაშვილის ერთადერთი ასული – ეფემია ზურაბის ასული ორბელიანი ცოლად გაჰყვა თავად მელიტონ ბარათაშვილს, რომლის ვაჟიც იყო ნიკოლოზ (ტატო) მელიტონის ძე ბარათაშვილი (1817-1845) – გამოჩენილი პოეტი-რომანტიკოსი.

ზაქარია ანდრონიკაშვილმა თავის ასულ ხორეშანს 1802 წლის 10 იანვარს უბოძა მზითვის წიგნი, სადაც ჩამოთვლილია მისთვის გადაცემული ქონება.

საგულისხმოა, რომ ქიზიყის ხსენებული მოურავი ქველმოქმედებასაც ეწეოდა. მან დავით გარეჯის მონასტერს შესწირა 50 თუმანი, რაც იმ დროისათვის საკმაოდ დიდ თანხას წარმოადგენდა.

იმერთა მეფის მამინაცვალი ზაქარია ანდრონიკაშვილი უნდა გარდაცვლილიყო დაახლოებით 62-63 წლის ასაკში, რადგან 1803 წლის 14 მარტით დათარიღებულ დოკუმენტში ის უკვე „სანატრელად“ იხსენიება [8, 140-141].

* * *

ელენე ბატონიშვილის ერთადერთი ვაჟი, იმერეთის მომავალი მეფე – სოლომონ II ყრმობის ასაკიდან იზრდებოდა აღმოსავლეთ საქართველოში [11, 173], ძირითადად ქიზიყში, რომლის მოურავსაც, როგორც ზემოთ აღვნიშნეთ, მისი დაქვრივებული დედა ცოლად გაჰყვა.

ვინაიდან იმერეთის მომავალი გვირგვინოსანი აღმოსავლეთ საქართველოში იზრდებოდა, აკაკი წერეთელის ცნობით, მას „რასაკვირველია, ზნე, ჩვეულება, მიხრა-მოხრა და ქცევა სულ ამერული ჰქონდა. თავზედაც ყოველთვის ბოხობი ეხურა, მაშინ, როდესაც, იმ დროში არცერთი იმერელი უფაფანაკოდ არ გაივლიდა... ხალხი... თავის მხრით პატივსა და ერთგულებას არ აკლებდა პატარა მეფეს, მაგრამ იმას კი მაინც უფრო ამერლებისაკენ უწევდა გული, ყოველიფერი მათი მოსწონდა“ [4, 568-569].

მეფე სოლომონ II-ის ღვიძლი და – მაია-მარიამ ბაგრატიონი 1795 წელს ცოლად გაჰყვა თავად მალხაზ (იგივე მელქისედეკ) მელქისედეკის ძე ანდრონიკაშვილს (1773-1822), რომელიც იყო ეშიკალასბაში უფლისწულ იულონ ერეკლეს ძე ბაგრატიონისა (1760-1816).

თავადი მალხაზ ანდრონიკაშვილი ცნობილია თავისი სიმამაცითა და ერთგულებით ბაგრატიონს ხელმწიფეთა მიმართ. ბოლომდე უერთგულა თავის გვირგვინოსან ცოლისძმას – სოლომონ II-ს, რომელმაც მადლიერების ნიშნად სიძეს უბოძა სოფელ სვირის მიდამოები 800 კომლი ყმა-გლეხითურთ.

მალხაზი თან ახლდა ოსმალეთში გახიზნულ იმერეთის მეფეს – თავის ცოლისძმას, რომელსაც სიცოცხლის ბოლომდე არ მოშორებია.

სოლომონ II-ის გარდაცვალების შემდეგ, მალხაზ ანდრონიკაშვილი საქართველოში დაბრუნდა, სადაც საკუთარ მამულში – სოფელ ვეჯინში ცხოვრობდა.

მალხაზ ანდრონიკაშვილი დაკრძალულია ვეჯინის ღვთაების ეკლესიაში. მისი საფლავის ეპიტაფიაზე ვკითხულობთ: „...მე ღირს ვიქმენ სიძეთ ორთა მეფეთა საქართველოისა და იმერეთისა. მყვანდა მეუღლედ უძვირფასედსა საუნჯედ ჩემდა იმერეთის მეფის ძის არჩილის ასული და დაი მეფის სოლომონისა, ასული მეფის ირაკლის ასულისა ელენესი მარიამ და ვიყავ გვირგვინობით კეთილთა შთამოსიარებითა თავადი ანდრონიკოვი ქიზიყის სარდალ-მოურავის პაპუას ძის ძე მელქისედეკ და მკვირცხლობასა სახელწოდებულ მალხაზად“ [8, 145-146].

საგულისხმოა, რომ ზემოხსენებული მამული, რომელიც იმერეთში მდებარეობდა და იქვე მცხოვრები ყმა-გლეხობა, მეფე სოლომონ II-მ ჩამოართვა ყულარაღას ელიზბარ ქსნის ერისთავს, რომელიც იყო სიძე (ასულის ქმარი) მეფე სოლომონ I-ისა და გადასცა საკუთარ სიძეს (დის ქმარს) – მალხაზ ანდრონიკაშვილს.

პლატონ იოსელიანის ცნობით, ელიზბარ ქსნის ერისთავისთვის ჩამორთმეული ყმა-მამული „მიუბოძა... მალხაზ ანდრონიკაშვილსა... ამას ჰყვანდა ცოლად მეფის ძის არჩილის ქალი მარიამ და სცხოვრებდა იმერეთსა. შემდგომად მეფისა გიორგისა ებრძოდა რუსთა, ვითარცა ერთგული იმერთა მეფისა სოლომონისა“ [12, 269].

მაია-მარიამ ბაგრატიონი აქტიურად მონაწილეობდა იმერეთის სამეფოს თავისუფლებისათვის ბრძოლაში. 1810 წელს იგი თავის მცირეწლოვან ვაჟთან ივანე ანდრონიკაშვილთან (1796-1868) ერთად გაჰყვა ქმარს, რომელიც ახალციხეში ჩავიდა. იმხანად იქ თავს აფა-

რებდა თბილისიდან გაქცეული სოლომონ II. იმავე წლის ბოლოს, მაია-მარიამი თავის ხსენებულ ვაჟთან ერთად გადაასახლეს ვორონეჟში. სამშობლოში დაბრუნების შემდეგ, მაია-მარიამი ცხოვრობდა ჯერ გურჯაანთან ახლოს, კახთუბნის მონასტერში (1830 წლიდან), ხოლო შემდეგ თბილისში, ანჩისხატის ტაძრის ეზოში (1840 წლიდან). დაკრძალულია იმავე ტაძარში [8, 144].

ივანე მალხაზის ძე ანდრონიკაშვილი იყო გამოჩენილი სამხედრო მოღვაწე, კავალერიის გენერალი. ცოლად ჰყავდა ბაგრატიონთა იმერეთის შტოს წარმომადგენელი – ნინო კონსტანტინეს ასული (1807-1847), რომელიც იყო შვილობილი ქართლ-კახეთის ტახტის მემკვიდრისა – უფლისწულ დავით გიორგის ძე ბაგრატიონისა (1767-1819). მათ შეეძინათ ოთხი შვილი: მალხაზი (1826-1839), ელენე (1832-?), არჩილი (1834-1864) და ბარბარე (1835-?) [6, 122-123].

ელენე ივანეს ასული ანდრონიკაშვილი ცოლად ჰყავდა სახელგანთქმულ გენერალს, თავად ილია ზაალის ძე ჩოლოყაშვილს (1824-1877), რომელიც მონაწილეობდა რუსეთ-ოსმალეთის 1877-1878 წლების ომში და ყარსის ციხის აღებისას გმირულად დაიღუპა.

* * *

1789 წელს იმერეთში გამეფდა 17 წლის იმერთბატონიშვილი დავით არჩილის ძე, რომელიც ცნობილია მეფე სოლომონ II-ის სახელით. იგი მეფობდა 1789 და 1790-1810 წლებში, ანუ 21 წლის განმავლობაში.

სამეფო ტახტზე ასვლისას სოლომონ II ჯერ კიდევ უცოლო იყო. იმერეთის 19 წლის გვირგვინოსანმა სოლომონ II-მ 1791 წელს ცოლად შეირთო თავისივე ქვეშევრდომის – ოდიშის (სამეგრელოს) მთავრის კაცია II დადიანის ასული – მარიამი (1783-1841). ეს უკანასკნელი მთავარ კაცია II-ს შეეძინა მესამე ქორწინებიდან, კერძოდ, ანა პაატას ასულ ნულუკიძისაგან

მარიამ დადიანის ნახევარი ძმა გახლდათ ოდიშის მთავარი გრიგოლ დადიანი (1770-1804). მისი დედა იყო კაცია II-ის რიგით მეორე მეუღლე – ბატონიშვილი ელისაბედი (1750-1770) – ასული მეფე თეიმურაზ II-ისა და ღვიძლი და მეფე ერეკლე II-ისა [3, ნუსხა № 6].

გრიგოლ კაციას ძე დადიანი ოდიშში – 1788-1804 წლებში, დროგამოშვებით მთავრობდა. მან თავის გვირგვინოსან სიძესთან – სოლომონ II-სთან დაპირისპირების გამო, რამდენჯერმე დაკარგა მთავრობა, რომელიც იმერთა ხსენებულმა მეფემ სხვადასხვა დროს უბოძა თავისი მეუღლის ღვიძლ ძმებს – მანუჩარ და ტარიელ დადიანებს [6, 54]. შესაბამისად, ეს უკანასკნელნი ნახევარ ძმებად ერგებოდნენ მთავარ გრიგოლ დადიანს.

აქვე დავსძენთ, რომ მთავარ გრიგოლ დადიანს ცოლად ჰყავდა ბატონიშვილი ნინო (1772-1847) – ასული ქართლ-კახეთის მეფისა გიორგი XII-სა [3, ნუსხა № 6]. მათი ვაჟი – ლევან V (1793-1846) ოდიშში მამის გარდაცვალების (1804 წ.) შემდეგ მთავრობდა. იმერეთის მეფე-დედოფალს – სოლომონ II-ს და მარიამ დადიანს შვილები არ შესძენიათ.

* * *

1810 წლის 20 თებერვალს მთავარმართებელმა ალექსანდრე ტორმასოვმა იმერეთის სამეფო გაუქმებულად გამოაცხადა. მოსალაპარაკებლად მიწვეული იმერთა მეფე სოლომონ II რუსმა დამპყრობლებმა ვერაგულად დაატყვევეს და თბილისში გადმოიყვანეს.

სამეფო ტახტდაკარგული და დაპატიმრებული იმერეთის მეფე სოლომონ II 1810 წლის 11 მაისს თბილისიდან გაიპარა და ოსმალეთში გადაიხვეწა. იმავე წლის ივნისში, ტახტის დაბრუნების მიზნით, ის იმერეთში შეიჭრა, თუმცა სექტემბერში საბოლოოდ დამარცხდა და იძულებული გახდა, რომ კვლავ დაბრუნებულიყო ოსმალეთში, სადაც 1815 წელს ქალაქ ტრაპიზონში გარდაიცვალა.

* * *

1811 წელს იმერეთის უკანასკნელი დედოფალი მარიამ დადიანი რუსეთში გადაასახლეს. იგი ცხოვრობდა ვორონეჟში თავის მულთან – მაია-მარიამთან ერთად, რომელიც როგორც ზემოთ აღვნიშნეთ, მალხაზ ანდრონიკაშვილის მეუღლე გახლდათ.

რუსეთის იმპერატორმა ალექსანდრე I-მა იმერეთის დედოფალ მარიამს წლიურ ჯამაგირად დაუნიშნა 6000 რუბლი, რაც იმხანად საკმაოდ სოლიდურ თანხას წარმოადგენდა.

1812 წელს ზემოხსენებულმა რძალ-მულმა თხოვნით მიმართეს ვორონეჟის სამხედრო გუბერნატორს, რათა რამდენიმე თვის დაგვიანებული ჯამაგირი მისცემოდათ. გუბერნატორ შტერნის განკარგულებით, მათ აუნაზღაურდათ დავალიანება 1500 რუბლის ოდენობით.

სოლომონ II-ის გარდაცვალების შემდეგ, მარიამს ნება დართეს, რომ მოსკოვში გადასახლებულიყო. 1817 წლიდან ის ცხოვრობდა მოსკოვში, ხოლო 1818 წლიდან – სანკტ-პეტერბურგში, სადაც 1841 წლის 18 მარტს გარდაიცვალა [10, 92-93].

* * *

ამრიგად, იმერეთის მეფეს სოლომონ II-ს შესანიშნავი ოჯახური გარემო ჰქონდა. იგი იყო პირდაპირი შთამომავალი და მემკვიდრე

იმერეთის მეფეებისა (მამის – უფლისწულ არჩილის მხრიდან) და იმავდროულად შვილიშვილი ქართლ-კახეთის გვირგვინოსნისა ერეკლე II-ისა (დედის – ელენე ბატონიშვილის მხრიდან).

სოლომონ II-ს ცოლად ჰყავდა მარიამ დადიანი, რომელიც იყო ასული ოდიშის (სამეგრელოს) მთავრისა კაცია II-ისა და ნახევარი და მთავარ გრიგოლ დადიანისა. იმერეთის მეფე-დედოფალი უშვილოდ გადაეგნენ.

იმერეთის ხსენებული მეფის დები გათხოვილნი იყვნენ გავლენიან თავადებზე. კერძოდ, ბარბარე ცოლად ჰყავდა დავით წულუკიძეს, მაია-მარიამი – მალხაზ ანდრონიკაშვილს, ხოლო სოლომონ II-ის ნახევარი და ხორეშან (იგივე ანა-ხანუმი) ანდრონიკაშვილი გათხოვდა ზურაბ (დიმიტრი) ნიკოლოზის ძე ორბელიანზე. მათ ჰყავდათ ღირსეული შთამომავლები, რომლებმაც თავიანთი მოღვაწეობით საპატიო ადგილი დაიმკვიდრეს საქართველოს ისტორიაში.

დამონმებული წყაროები და ლიტერატურა:

1. დავით ჯავახიშვილი, ბაგრატიონთა სამეფო დინასტიის კახეთის შტოს დემოგრაფიული განვითარების ისტორიიდან, დისერტაცია ისტორიის დოქტორის აკადემიური ხარისხის მოსაპოვებლად, (ხელნაწერის უფლებით), 2011.
2. დავით ჯავახიშვილი, ბატონიშვილი ელენე ერეკლეს ასული ბაგრატიონი და მისი შთამომავლები, კრებულში: ახალი და უახლესი ისტორიის საკითხები, 2016, №2 (19), თბილისი, 2016.
3. ბაგრატიონები, სამეცნიერო და კულტურული მემკვიდრეობა, სამეცნიერო სტატიების კრებული, გენეალოგიური ნუსხებითურთ, თბილისი, 2003.
4. აკაკი წერეთელი, მოთხრობები, ნიგნში: „ქართული პროზა“, ტ. IX, თბილისი, 1985.
5. პაპუნა ორბელიანი, ამბავნი ქართლისანი, ტექსტი დაადგინა, შესავალი, ლექსიკონი და საძიებლები დაურთო ელენე ცაგარეიშვილმა, თბილისი, 1981.
6. С. Думин, П. Гребельский, *Дворянские роды Российской империи*, т. IV, *Князья Царства Грузинского*, под редакцией С. Думина и Ю. Чиковани, Москва, 1998.
7. საქართველოს ისტორიის ქრონიკები XVII-XIX სს., ტექსტები გამოსაცემად მოამზადა, გამოკვლევები, შენიშვნები და განმარტებები დაურთო ავთანდილ იოსელიანმა, თბილისი, 1980.

8. მაქსიმე ბერძნიშვილი, მასალები XIX საუკუნის პირველი ნახევრის ქართული საზოგადოებრიობის ისტორიისათვის, ტ. I, თბილისი, 1980.
9. მიხეილ რეხვიაშვილი, იმერთა მეფენი – სოლომონ პირველი და სოლომონ მეორე, ქუთაისი, 1992.
10. მაქსიმე ბერძნიშვილი, მასალები XIX საუკუნის პირველი ნახევრის ქართული საზოგადოებრიობის ისტორიისათვის, ტ. II, თბილისი, 1983.
11. მიხეილ რეხვიაშვილი, იმერეთი XVIII საუკუნეში, თბილისი, 1982.
12. პლატონ იოსელიანი, ცხოვრება გიორგი მეცამეტისა, აკაკი განწერელიას შესავალი წერილებით, რედაქციითა და შენიშვნებით, ტფილისი, 1936.

David Javakhishvili

Doctor of History, Assistant-Professor of Jakob Gogebashvili Telavi State University

The Family Surroundings of King of Imereti Solomon II

Summary

The presented essay is about the family surroundings of King of Imereti – Solomon II (1773-1815), the representative of the Imeretian branch of Bagrationi's royal dynasty.

The father of Solomon II was the prince Archil (dead in 1775), the representative of the Imeretian branch of Bagrationi's royal dynasty and mother – the princess Elene Bagrationi (1753-1786), the representative of the Kakhetian branch of Bagrationi's royal dynasty. Prince Archil Bagrationi was the son of king of Imereti Alexandre V (1704-1752; reined in 1720-1752) from his second marriage with the princess Tamar Abashidze. The mother of of king Solomon II – princess Elene Bagrationi was the first daughter of the Erekle II (1720-1798; in 1744-1762 – king of Kakheti, in 1762-1798 – king of united Kartalino-Kakheti) from his third marriage with the princess Darejan Dadiani (1734-1807), the daughter of prince Giorgi Dadiani from Samegrelo (Odishi). The wife of the king Solomon II – the queen Mariam (1783-1841), was the daughter of prince (mtavari) of Samegrelo Katsia II Dadiani.